

ISSN 2587-3806

9 772587 380004 >

2019

No 1

REVISTĂ ȘTIINȚIFICĂ ' PROGRESIVĂ

REVISTA ȘTIINȚIFICĂ PROGRESIVĂ

Întemeiat în a.2018

16+

№ 1

2019

Jurnalul științific
trimestrială

Fondator - P.P. Revista «Jurnalul Umanitar Modern» S.R.L.

Redactor șef

Osadchenko Inna Ivanovna, doctor în științe pedagogice, profesor

Redactor șef adjunct:

Abbasova Kazâlghiuli Iasin, doctor în Științe filosofice, profesor

Ahaev Andrei Vasilievici, doctor în științe pedagogice, profesor

Bakalova Zinaida Nicolaevna, doctor în științe filologice, profesor

Biliciak Vasillii Stepanovici, doctor în științe economice, profesor

Ivanov Georgy Petkov, docent în științe pedagogice, profesor

Krasici Daniela Kostadinovici, doctor, profesor

Miklyaeva Anastasia Vladimirovna, doctor în științe psihologice, profesor asociat

Mirovskaya Mariola, doctor

Sergeyko Svetlana Antonovna, candidat în științe pedagogice, profesor asociat

Sharipov Faridun Fayzullaevici, doctor în științe pedagogice, profesor

Vaskovskaya Galina Alexeevna, doctor în științe pedagogice, profesor

Ziyadin Sayabek Tattibekovich, doctor în științe economice, profesor

Personalul editorial:

Demchenko Irina Ivanovna, doctor în științe pedagogice, profesor

Gabinski Alla Alexeyevna, candidat în științe filosofice

Gadzhalova-Levterova Dora Stoilova, doctor în științe pedagogice, profesor

Gotlib Anna Semenovna, doctor în științe sociale, profesor

Ibatova Aigul Zufarovna, candidat în științe pedagogice, docent

Ivanova Elena Nicolaevna, doctor în științe pedagogice, profesor

Kobernik Alexander Mikhailovich, doctor în științe pedagogice, profesor

Kurilova Anastasia Alexandrovna, doctor în științe economice, profesor

Maksimuk Larisa Mihailovna, candidat în științe pedagogice, profesor asociat

Mamychev Alexey Iurievich, doctor în științe politice, profesor asociat

Nesteryak Iuri Vasilievich, doctor în știință în administrație publică, docent

Panaedova Galina Ivanovna, doctor în științe economice, profesor

Rayman Joseph, doctor în științe umaniste în domeniul pedagogiei

Rodionov Mihail Alexeevici, doctor în științe pedagogice, profesor

Rosenberg Genadiy Samuilovich, membru corespondent al Academiei Ruse de Științe, profesor

Tarantei Larisa Mihailovna, candidat în științe pedagogice, profesor asociat

Vasilev Veselin Kostov, doctor în științe psihologice, profesor

Zhatkin Dmitry Nicolaevici, doctor în științe filologice, profesor

Secretar executiv

Poltarețkii Miroslav Leonidovici

Înregistrată la Camera Națională a Cărții din Republica Moldova în data de 24.12.2019 Cu număr de înregistrare № 2019/12-3

Aspect computerizat:
Vaganov Nikolai Victorovici

Redactor tehnic:
Traci Andrey Vladimirovici

Adresa editorială, fondatorului,
redacției și fondatorului P.P. Revista
«Jurnalul Umanitar Modern» S.R.L.:
MD-2024, Republica Moldova, mun.
Chișinău, str. Andrei Doga, 27, ap.64
Tel.: +359895612046
E-mail: balka@abv.com
Site-ul: <https://balkan-sci-review.com/>

Semnat la presă 29.10.2019.

Editat în 30.10.2019.

Formatul 60x84 1/8.

Imprimare operativă.

Condiționat foaie imprimată 6,12.

Tiraj - 50 екз. Comanda 5-21-02.

Tipografie S.R.L. "Fabrica Disa" MD-2072,
Republica Moldova, mun. Chișinău, sec.
Botanica, str. Valea Crucii, 9/2 sc.1, ap.4

Preț liber

INFORMAȚII DESPRE MEMBRII COMITETULUI DE REDACȚIE

Redactor șef

Osadchenko Inna Ivanovna , doctor în științe pedagogice, profesor, profesor la catedra de pedagogie și management al educației
(Universitatea Pedagogică de Stat Uman, Uman, Ucraina)

Redactor șef adjunct:

Abbasova Kazâlghiuli Iasin, doctor în Științe filosofice, profesor, decan adjunct al facultății de Științe Sociale și psihologie

(Universității de Stat din Baku, Baku, Azerbaidjan)

Ahaev Andrei Vasilievici, doctor în științe pedagogice, profesor

(Centru de Parteneriat Internațional Ust-Kamenogorsk, Kazahstan)

Bakalova Zinaida Nicolaevna, doctor în științe filologice, profesor, profesor la catedra “Limba rusă, cultura vorbirii și metodologia predării”

(Universitatea de Stat social pedagogică din Samara, Samara, Rusia)

Biliciak Vasili Stepanovici, doctor în științe economice, profesor, Onorată Personalitate în științe al Federației Ruse, profesor la catedra de Microeconomie

(Universitatea Warmian-Masuriană, Olsztyn, Polonia)

Ivanov Georgy Petkov, docent în științe pedagogice, profesor, șef de “Calitate și acreditate”

(Universitatea Tracică, Stara Zagara, Bulgaria)

Krasici Daniela Kostadinovici, doctor, profesor, vicedecan al Facultății de Învățământ

(Universitatea din Belgrad, Belgrad, Serbia)

Miklyaeva Anastasia Vladimirovna, doctor în științe psihologice, profesor asociat (docent), profesor la departamentul de Psihologie Umană

(Universitatea de Stat Pedagogică Rusia, Sankt-Petersburg, Rusia)

Mirovskaya Mariola, doctor, director

(Universității de Științe ale Naturii, Czestochowa, Polonia)

Sergeyko Svetlana Antonovna, candidat în științe pedagogice, profesor asociat (docent), rector

(Institutul Regional pentru Dezvoltare Educațională Grodno, Grodno, Belorusia)

Sharipov Faridun Fayzullaevici, doctor în științe pedagogice, profesor, șef la catedra de pedagogie universitară

(Universitatea Națională Tadjikă, Dushanbe, Tadjikistan)

Vaskovskaya Galina Alexeevna, doctor în științe pedagogice, profesor, șef laborator “Didactica”

(Institutul Pedagogic al Academiei Naționale în Științe Pedagogice al Ucrainei, Kiev, Ucraina)

Ziyadin Sayabek Tattibekovich, doctor în științe economice, profesor, Director al Centrului de Cercetări Economice

(Universitatea Națională Kazahstan, Alma-Ata, Kazahstan)

Personalul editorial:

Demchenko Irina Ivanovna, doctor în științe pedagogice, profesor

(Universitatea Pedagogică de Stat din Uman, Uman, Ucraina)

Gabinski Alla Alexeyevna, candidat în științe filosofice, șef catedră în sprijin psihologic și pedagogic al educației

(Institutul Regional pentru Dezvoltare Educațională Grodno, Grodno, Belorusia)

Gadzhalova-Levtterova Dora Stoilova, doctor în științe pedagogice, profesor

(Universitatea din Plovdiv, Plovdiv, Bulgaria)

Gotlib Anna Semenovna, doctor în științe sociale, profesor la catedra “Metodologia cercetarilor sociologice și de marketing”

(Universitatea de Stat din Samara, Samara, Rusia)

Ibatova Aigul Zufarovna, candidat în științe pedagogice, docent, docent la catedra “Științe și umanități”

(Universitatea Tyumen, Surgut, Rusia)

Ivanova Elena Nicolaevna, doctor în științe pedagogice, profesor, șef Departament de discipline matematice naturale

(Universitatea Națională Pedagogică Harkov, Harkov, Ucraina)

Kobernik Alexander Mikhailovich, doctor în științe pedagogice, profesor, profesor la catedra de pedagogie și management educațional

(Universitatea Pedagogică de Stat Uman, Uman, Ucraina)

Kurilova Anastasia Alexandrovna, doctor în științe economice, profesor, șef de Departament “Finanțe și credit”

(Universitatea de Stat Toliagtti, Toliagtti, Rusia)

Maksimuk Larisa Mihailovna, candidat în științe pedagogice, profesor asociat (docent) Departamentul de limbi straine

(Universitatea de Stat din Brest, Brest, Belorusia)

Mamychev Alexey Iurievich, doctor în științe politice, profesor asociat (docent), șef departament “Teoria și istoria dreptului rus și străin”

(Universitatea de Stat de Economie și Servicii din Vladivostok, Vladivostok, Rusia)

Nesteryak Iuri Vasilievich, doctor în știință în administrație publică, docent,

(Universitatea Națională de Aviație, Kiev, Ucraina)

Panaedova Galina Ivanovna, doctor în științe economice, profesor, profesor la catedra “Politică fiscală și vamală”

(Universitatea Federală din Caucazul de Nord, Stavropol, Rusia)

Rayman Joseph, doctor în științe umaniste în domeniul pedagogiei

(Universitatea Rzeszow, Ternobzhege, Polonia)

Rodionov Mihail Alexeevici, doctor în științe pedagogice, profesor, șef departament “Informatică și metodologie de predare a informaticii și matematicii”

(Universitatea de Stat Penza, Penza, Rusia)

Rosenberg Genadiy Samuilovich, membru corespondent al Academiei Ruse de Științe, profesor

(Institutului de Ecologie din Bazinul Volga al Academiei Ruse de Științe, Toliagtti, Rusia)

Tarantei Larisa Mihailovna, candidat în științe pedagogice, profesor asociat (docent), decan

(Institutul Regional pentru Dezvoltare Educațională Grodno, Grodno, Belorusia)

Vasilev Veselin Kostov, doctor în științe psihologice, profesor

(Universitatea din Plovdiv, Plovdiv, Bulgaria)

Zhatkin Dmitry Nicolaevici, doctor în științe filologice, profesor, șeful Departamentului de traducere și traducere

(Universitatea Tehnologică de Stat Penza, Penza, Rusia)

CONTENT

pedagogical sciences

TOLERANCE IN THE LITERARY AND ARTISTIC HERITAGE OF V. SUKHOMLYNSKY
 Delenko Valentyna Bogdanovna.....5

REQUIREMENTS TO THE CONCEPT OF THE CULTUROLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF THE COUNTRIES OF WESTERN EUROPE
 Hrechanyk Nataliia Igorivna.....9

VALUE RELATIONSHIP TO LABOR AND ITS IMPROVEMENT IN ADOLESCENTS
 Koblik Vitaly Aleksandrovich.....12

FOREIGN LANGUAGE TEACHER EFFECTIVENESS FACTORS IN THE USA
 Levrints (Lőrincz) Marianna Ivanivna.....16

USING PROJECT METHOD DURING FORMAL AND INFORMAL EDUCATION OF FUTURE TEACHERS OF FINE ARTS
 Myzhykova Iryna Myroslavivna.....21

INTEGRATING TRANSFORMATION OF LEARNING METHODS IN PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE EDUCATORS
 Popadich Olena, Prokopenko Irina,
 Stechkevich Lesia.....24

FUNCTIONING OF VIRTUAL EDUCATIONAL ENVIRONMENTS IN HIGHER EDUCATION IN CONTEXT OF CONTINUOUS EDUCATION
 Semenets Dmytro Anatoliyovych, Soia Olena Mykolayivna,
 Tyutyun Lyubov Andriyivna.....28

SOCIAL FACTORS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SOCIO-ECONOMICAL SPECIALISTS IN THE PROCESS OF MODERNIZATION OF EDUCATION IN UKRAINE
 Tyulpa Tetiana Mykolaivna.....33

SYSTEM OF PRINCIPLES OF TEACHING THE SPELLING OF UKRAINIAN LANGUAGE IN THE INSTITUTIONS OF HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION
 Vitiuk Valentyna Volodymyrivna.....37

economic sciences

MERGERS AND ACQUISITIONS' TRANSACTIONS AS A WAY OF CAPITALIZATION MARKET VALUE OF THE COMPANY IN THE OIL AND GAS INDUSTRY
 Glazkova Ekaterina Nikolaevna, Podkolzina Ekaterina Sergeevna.....41

**THE CURRENT STATE OF THE RUSSIAN OIL AND GAS
SECTOR: DEVELOPMENT TRENDS AND WAYS
TO IMPROVE PROFITABILITY**

Mityushina Irina Leonidovna.....44

UDC 37.01 (73) Л-86

УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У США

© 2019

Леврінц Маріанна Іванівна, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філології

*Закарпатський угорський інститут імені Ракоці Ференца II
(90200, Україна, Берегове, площа Кошута, 6, e-mail: marianna@kmf.uz.ua)*

Анотація. У статті зроблено спробу зрозуміти фактори і передумови ефективного навчання іноземної мови, які підтверджують продуктивність роботи вчителів мови в США. Величезна популярність проблеми ефективного навчання в сучасних дослідженнях у галузі освіти ґрунтується на її добре документованому впливові на проведення освітніх реформ для успішності учнів. Здійснюється безліч ініціатив, спрямованих на підвищення якості навчання в США, таких як: стандартизований рух у різних сферах освіти, включаючи підготовку викладачів мови, введення процедур підзвітності, оптимізацію програм навчання викладачів мови і професійного розвитку, введення в посаду початківців-викладачів, оцінка ефективності роботи вчителів тощо. Центральне припущення, що висувається у цій статті з урахуванням концептуалізації ефективності вчителів іноземних мов, полягає в її визначенні за допомогою інтерпретації сутності якості викладання мови і його оволодіння, що додатково визначається глобальними цілями вивчення мови, а також широкі соціокультурні, політичні, економічні, історичні, філософські перспективи і контексти. Отже, висування прийнятого визначення ефективного викладання іноземної мови і єдиної концептуальної основи проблематично через динамічності поняття і контекстуальної залежності. У число ключових теоретичних і емпіричних тем, що розглядаються в літературі та стосуються ефективної роботи вчителя мови, входять ідентифікація специфічних для дисципліни атрибутів, еволюція підходів і методів викладання іноземної мови, які мають безпосереднє відношення до нашого розуміння ефективного навчання; аналіз особистості атрибуту вчителів мови, вербальні і невербальні методи навчання, які становлять суть ефективного навчання.

Ключові слова: ефективність професійної діяльності вчителя, вчитель іноземних мов, особливості навчання іноземної мови, США.

FOREIGN LANGUAGE TEACHER EFFECTIVENESS FACTORS IN THE USA

© 2019

Levrincs (Lőrincz) Marianna Ivanivna, candidate of pedagogical sciences,
associate professor of the Department of Philology

*Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,
(90202, Ukraine, Transcarpathia, Berehove, Kosuth square, 6, e-mail: marianna@kmf.uz.ua)*

Abstract. The paper seeks to understand factors and preconditions of effective foreign language teaching undergirding productivity of language teachers' work in the USA. Immense popularity of the problem of effective teaching in contemporary educational research rests upon its well-documented impact on the implementation of educational reforms and learner achievement. A plethora of initiatives are being undertaken aimed at enhancing the quality of teaching in the USA such as standards-oriented movement in different spheres of education including language teacher preparation, enacting accountability procedures, optimising language teacher education and professional development programmes, induction of novice teachers, evaluating the effectiveness of teachers' work etc. The central assumption put forward in this paper in view of foreign language teacher effectiveness conceptualization is its determination by the interpretation of the essence of the quality of language teaching and its acquisition, which is further specified by the global aims of language learning, as well as broad sociocultural, political, economical, historical, philosophical perspectives and contexts. Hence, putting forward a unanimously accepted definition of effective foreign language teaching and unitary conceptual framework is problematic, due to the notion's dynamism and contextual dependence. Among the key theoretical and empirical themes addressed in the literature pertaining to effective language teacher's work are the identification of discipline-specific attributes, evolution of approaches and methods of foreign language teaching which have a direct bearing on our understanding of effective teaching, analysis of personal attributes of language teachers, verbal and non-verbal teaching behaviours which constitute the essence of effective teaching.

Keywords: teaching effectiveness, foreign language teacher, discipline-specific features, the USA.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У США виняткова роль у забезпеченні гармонійного функціонування освітньої системи, імплементації освітніх реформ й академічної успішності учнів надається ефективній професійній діяльності вчителів [1; 2]. Американський науковий дискурс відзначається проліферацією у вивченні загальних питань ефективності професійної діяльності педагогів, водночас специфіка якісної роботи вчителів ІМ (далі – іноземних мов) розглядається недостатньо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких розглядалися аспекти цієї проблеми і на яких ґрунтується автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Окремі теоретичні й практичні аспекти проблеми ефективності професійної діяльності вчителів ІМ відображено у роботах Белл Т. [3], Брош Х. [4], Пенінгтон М., Річардс Дж. [5], Ребер Т. [6], Річардс Дж. [7], Фаррел Т. [8] та ін. Як свідчить аналіз джерельної бази, ключовими напрямами досліджень є вивчення особистісних характеристик учителів ІМ, які позиціонуються як ефективні [9; 4], осо-

бливостей дисципліни ІМ [10], поведінка вчителів ІМ, яка розцінюється як ефективна [3]. Висвітлення питання ефективності педагогічної діяльності у загальному руслі дає доволі широку картину, однак без урахування особливостей означеної галузі знань, вона є недостатньо деталізованою.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є вивчення умов ефективності професійної діяльності вчителів іноземних мов, а також чинників, які здійснюють вплив на продуктивність праці вчителів-філологів у США.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Систематизація представлених у літературі концептуальних положень у дефінуванні концепту ефективної професійно-педагогічної діяльності уможливила виокремлення трьох вертикалей, умовно названих нами особистісною, діяльнісною і результативною. Особистісна вертикаль представлена професійно-значимими знаннями і вміннями, особистісними характеристиками, мотиваційною сферою, якостями педагога, його освітнім і компетентнісним рівнями. Діяльнісна верти-

каль відображає особливості реалізації перелічених характеристик особистісної вертикалі в освітньому процесі та їхня взаємодія із навчанням учнів. Під результативною вертикаллю розуміємо здатність учителя впливати на результати навчання учнів. Ефективність професійної діяльності вчителя є органічним цілим, утвореним на перетині означених трьох вертикалей, що зумовлюється впливом ситуативно-контекстуальних чинників.

Сутнісні характеристики й чинники ефективної педагогічної праці є контекстуально-залежними, вираженість яких пріоритезується метою навчання предмета та його особливостями. Концептуалізація ефективності викладання ІМ передусім ґрунтується на витлумаченні суті успішного навчання / учіння ІМ, відтак усталеність у розумінні поняття й висунення однозначних дефініцій не представляється можливою. Динамічність концепту ефективності професійної діяльності вчителів ІМ вимагає його регулярного перегляду, що дозволяє приймати доцільні рішення відносно оцінювання якості роботи вчителя ІМ, організації підготовки вчителів ІМ та визначення потенційних траєкторій професійного розвитку вчителів ІМ, що, в кінцевому підсумку, сприятиме ефективному засвоєнню ІМ учнями. Таким чином, маємо справу із кругообігом у понятійному ланцюзі, в якому виявляється взаємозалежність і взаємозумовленість між його компонентами, у нашому випадку – освітніми процесами.

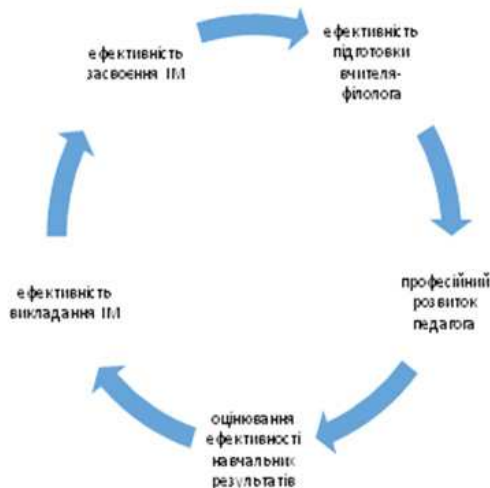

Рисунок 1. Ефективність професійної діяльності вчителя іноземної мови

*розроблено автором

Забезпечення умов ефективності професійної діяльності вчителів ІМ у США відбувається засобами ухвалення нормативної документації у вигляді стандартів, які регулюють підготовку майбутніх учителів, їхній професійний розвиток, стандарти навчання ІМ, головною метою яких є оптимізація якості освіти й праці педагогів. Іншими заходами оптимізації якості педагогічної праці є впровадження системи підзвітності, удоцілення програм підготовки і професійного розвитку педагогічного корпусу, ліцензування й сертифікація вчителів, організована планомірна допомога початкуючим учителям, розробка надійних методів оцінювання ефективності професійно-педагогічної діяльності.

Дотичною до питання ефективності професійної діяльності педагогів є проблема компетентності вчителів ІМ [7], її експертиза [11]. Предметне поле в названих підходів є досить однорідним, оскільки дослідження ефективності, компетентності, експертизи, а також концептів професіоналізму, педагогічної майстерності порушують споріднені проблеми якості професійно-педагогічної діяльності. Водночас, як свідчить аналіз праць американських та інших зарубіжних дослідників, ефективність значною мірою визначається продуктивністю праці педагога, у вимірюванні якої застосовуються численні кількісні і якісні методи дослідження. Компетентність

охоплює парадигми знань і вмінь, необхідних для виконання професійних обов'язків учителем. Під експертизою розуміють виконання професійних завдань на високому професійному рівні, доведеному до автоматизму, коли в учителя не виникає труднощів із розпізнаванням педагогічних завдань і їх розв'язанням. Експертиза розвивається із досвідом, зазвичай після п'ятирічного педагогічного стажу [11; 12].

Логічно припустити, що ефективність праці вчителя ІМ частково визначається властивостями дисципліни ІМ, а також концептуалізацією ефективності засвоєння ІМ. Тому аналіз характеристик учителів ІМ порівняно з фахівцями інших предметів набуває важливого значення для теми нашого дослідження. Зацікавленість із цього кута зору представляє праця Борґ С. (2006), яким вивчались відмінності у рисах учителів ІМ у порівнянні з фахівцями інших дисциплін. Як зазначає автор, учитель ІМ не є монолітним феноменом, який можливо однозначно охарактеризувати у глобальному контексті. Відмінні риси вчителів ІМ є соціально і контекстуально детермінованими, і залежать від індивідуального досвіду та сприйняття педагога, сформованого у конкретних освітніх обставинах [10, с. 26].

На підставі узагальнення результатів емпіричного дослідження науковцем було виділено відмінні риси вчителів ІМ згідно з критеріальними показниками. Хоч автором не ставилось за мету виділення умов ефективності професійної діяльності вчителів ІМ, отримані ним результати певною мірою розкривають дотичні проблеми. Коротко розглянемо результати вищезгаданого дослідження і проведемо паралелі з проблемою ефективності професійної діяльності вчителів ІМ.

Згідно з критерієм «природа дисципліни ІМ» означений предмет є більш динамічним, постійно змінюючись, а також володіє більшою практичною релевантністю до життєвих потреб учнів. Ціложиттєве навчання та неперервний професійний розвиток для вчителів ІМ є надзвичайно важливими, адже процес вивчення ІМ є нескінченним. Таким чином, для забезпечення ефективної педагогічної діяльності вчителю ІМ необхідно дбати про самовдосконалення й збагачення професійних знань і вмінь.

Згідно з критерієм «зміст дисципліни» характеристиками ІМ як предмета є універсальність, масштабність і складність. Навчання ІМ виходить за межі засвоєння лінгвістичної системи, тобто граматики, словникового запасу і розвитку чотирьох мовленнєвих навичок (читання, говоріння, письма і слухання), включаючи вивчення культури, розвиток комунікативних здібностей, загальних навчальних стратегій тощо. За свідченням респондентів дослідження, викладання курсу ІМ не обмежується навчанням фактів, теорій або формул, порівняно з іншими шкільними предметами. Учитель ІМ надає знання про культуру, історію, соціально-економічне й політичне становище країн, мова яких вивчається, розширює загальний кругозір, формує світогляд учнів і т. п. На відміну від інших дисциплін, де матеріал, що викладається, і способи його навчання чітко розмежовані, у сфері викладання ІМ ці межі є розмитими, оскільки зміст і засоби навчання є одним цілим [10, с. 13].

На нашу думку, ефективна робота вчителя ІМ передбачає не тільки якісне викладання лінгвістичних підсистем мови, розвиток мовленнєвих здібностей і наявність розвинених професійних знань, досконале володіння ІМ, а й загальну ерудованість, поглиблені знання культури, літератури, історії країн, мова яких вивчається, вміння розширювати кругозір учнів, розвивати навчальні стратегії та ін. У цьому сенсі вчитель ІМ певною мірою є універсальним педагогічним фахівцем, ефективність діяльності якого не обмежується наявністю професійних знань і вмінь, відтак для вчителя ІМ важливим є активний особистісний саморозвиток.

Відповіді респондентів свідчать про більшу диверсифікованість методів викладання ІМ порівняно з іншими

дисциплінами, які спрямовуються на активне залучення учнів до іншомовної комунікативної й навчальної діяльності. У галузі викладання ІМ підходи і методи навчання ІМ є однією із найпопулярніших теоретико-практичних проблем. Учасники дослідження переконані, що дидактичний арсенал учителів ІМ є значно різноманітнішим, ніж у їхніх колег – фахівців інших предметів. Такого висновку респонденти дійшли на основі аналізу власного навчального досвіду [10, с. 25]. Таким чином, ефективність діяльності вчителя ІМ передбачає методичну озброєність і практичну зорієнтованість, що дозволяє залучати учнів до активної навчальної діяльності щодо засвоєння ІМ.

Критерій «відносини між учителем і учнями» підкреслює особливості атмосфери спілкування на уроках ІМ. Як свідчить аналіз відповідей, учасники дослідження переконані, що між учителем ІМ і учнями налагоджуються тісніші, більш позитивні взаємовідносини, ніж на інших уроках, оскільки учні часто обговорюють засобами ІМ події із особистого життя, власний досвід та ін. [10, с. 22]. Тому ефективність професійної діяльності вчителя ІМ передбачає здатність налагоджувати діалог із учнями, забезпечувати доброзичливу навчальну атмосферу.

Учителів ІМ часто порівнюють із мовцями, для яких мова, що викладається, є рідною, безумовна довіра до професійної компетентності яких є не завжди виправданою. Як свідчить наш особистий досвід, здобутий у ході спілкування із майбутніми і практикуючими вчителями ІМ, необхідність розмовляти й пояснювати матеріал засобами ІМ є джерелом труднощів і стресу для них. Учителів ІМ повсякчас стикається із необхідністю добору іншомовних лінгвістичних форм для подачі матеріалу в доцільній формі, враховуючи рівень розвитку мовленнєвих навичок учнів. Додатково, маючи справу не з рідною мовою, вчителю ІМ потрібно безупинно розвивати власні мовленнєві здатності.

За результатами дослідження, вчителі ІМ повинні розвивати в собі такі особистісні якості, як креативність, гнучкість та ентузіазм, які є абсолютно необхідними, тоді як для фахівців інших дисциплін ці якості є просто бажаними [10, с. 23]. Тому ефективний учитель ІМ повинен бути цікавим співрозмовником, здатним залучати учнів до аутентичної комунікативної діяльності. Отже, орієнтуючись на характерні риси галузі, нами були визначені деякі умови ефективної професійної діяльності вчителів ІМ, хоч дискусію щодо цієї проблеми безумовно необхідно продовжити в інших ракурсах.

Визначення й оцінювання ефективності професійної діяльності вчителів ІМ, на думку Ребер Т., певною мірою залежить від концептуалізації ефективності навчання й засвоєння ІМ, що своєю чергою, зумовлюється впливом підходів і методів навчання ІМ [6, с. 10]. Зусилля, спрямовані на підвищення якості навчання й рівня оволодіння ІМ, призводять до зміщення акцентів із традиційних формально-орієнтованих підходів до навчання ІМ (наприклад, граматико-перекладний підхід) до комунікативно-зорієнтованих інтерактивних підходів (приміром, комунікативний підхід, змістово-базований підхід, навчання мови для спеціальних цілей, міжкультурний підхід, навчання ІМ за допомогою інформаційних технологій) передбачає переосмислення ролі вчителів ІМ та оновлення вимог до компетентнісного рівня, необхідних для ефективного провадження професійної діяльності вчителем ІМ. У США особливий демографічний склад учнівської молоді, значну частину якої становлять неангломовні представники, диктує необхідність розроблення продуктивних підходів до навчання навчального матеріалу засобами другої (нерідної мови). Важливість систематичної підтримки навчальної діяльності означеної категорії учнів і розвитку іншомовної компетентності породили численні оновлені підходи до навчання ІМ, як наприклад, навчання ІМ через зміст навчальної дисципліни (content-based language instruction), спроще-

не викладання навчального матеріалу (sheltered subject matter teaching), тематично-зорієнтоване навчання ІМ (theme-based language instruction), когнітивний академічний підхід до навчання мов (cognitive academic language learning approach) та ін. [13].

Як пояснює Філіпс Дж., сучасність ставить перед учителем ІМ вищі вимоги, аніж у недалекому минулому, коли ефективне навчання ІМ асоціювалося із наслідуванням загальноприйнятого підходу до викладання ІМ [14]. Нині набув поширеності еkleктичний підхід і принципів прагматизм до навчання ІМ [15], коли вчителю ІМ треба приймати рішення щодо вибору підходів і принципів викладання, виходячи із навчального контексту й потреб учнів, що зумовлює необхідність значно глибшої професійної обізнаності.

Певні напрацювання щодо ефективної професійної діяльності вчителя ІМ з'явилися у фаховій літературі, які сфокусовані на вивченні якостей і поведінки вчителів-філологів [3; 4; 8; 6]. Емпірично-базовані дослідження уможливають виявлення основоположних рис ефективної праці вчителя ІМ. Так, згідно з результатами Брош Х., учителі ІМ вважаються ефективно діючими за низки умов: досконале володіння ІМ, вміння викладати, пояснювати навчальний матеріал, уміння зацікавлювати учнів і підвищувати їхню навчальну мотивацію, чесність і справедливість, неупередженість у ставленні до учнів, готовність прийти їм на допомогу [4]. Петтіс Дж. виділено три головні категорії якостей ефективно діючих учителів ІМ, а саме наявність глибоких професійних знань і розвинених практичних умінь, розвиток інтересу й потреби учнів до вивчення ІМ, особиста зацікавленість і наполегливість у професійному самовдосконаленні [16]. Маліков М. виділяє принципово важливі особистісні характеристики для ефективного виконання професійних завдань учителем ІМ, а саме вимогливість і реалістично високі очікування вчителя від учнів, почуття гумору, ентузіазм і креативність [17]. Таєдін З. та ін. виявлено, що ефективність діяльності вчителів ІМ вбачається у таких особистісних рисах, як турботливість, справедливість і повага, взаємодія з учнями, ентузіазм, мотивація, відданість справі викладання, рефлексивна практика [18].

Синтез досліджень, спрямованих на вивчення умов ефективної професійної діяльності вчителів ІМ, здійснений колективом авторів Дінсер А. та ін., дозволив виділити чотири основні категорії, в руслі яких здійснюється вивчення й концептуалізація проблеми: соціоафективні здібності, педагогічні знання, фахові знання (предметні), особистісні характеристики. До соціоафективних здібностей автори відносять уміння підвищувати мотивацію до навчання учнів, ентузіазм у викладанні, позитивне ставлення до учнів, готовність прийти на допомогу учням, увага до потреб учнів, створення невимушеної доброзичливої навчальної атмосфери та ін. Під педагогічними знаннями розуміють знання і вміння викладати ІМ, організувати й управляти навчальним процесом і т. і. Під фаховими/предметними знаннями маються на увазі знання ІМ, лінгвістики, культури, літератури країн, мова яких вивчається, тощо. Особистісними характеристиками, важливими для ефективної роботи вчителя ІМ, виявленими в ході вищезгаданого дослідження, є ентузіазм, оптимізм, толерантність, терпіння, доброзичливість, гнучкість, неупередженість, широкий кругозір, дбайливість та деякі інші [19].

У США характеристики й умови ефективної професійної діяльності вчителя ІМ визначаються професійними педагогічними організаціями, якими регламентуються стандарти професійної освіти й розвитку педагога. Відповідальними органами, які здійснюють контроль за якістю підготовки вчителів ІМ, є Національна рада акредитації педагогічної освіти (the National Council for Accreditation of Teacher Education NCATE), якою у 2002 році було ухвалено «Програму стандартів підготовки вчителів ІМ». Вимоги й стандарти щодо ліцензування початкуючих учителів ІМ зі стажем роботи 1–3 роки

регламентуються Міжштатним консорціумом підтримки й оцінки молодих учителів (the Interstate New Teacher Assessment and Support Consortium INTASC) на основі документа «Модель стандартів із ліцензування початкуючих учителів ІМ» (2002). Стандарти професійного розвитку досвідчених педагогів розроблено Національним комітетом професійних педагогічних стандартів (National Board for Professional Teaching Standards NBPTS): «Стандарти мов світу NBPTS» та «Стандарти англійської мови як нової NBPTS» (2015–2016).

Урахування чинників ефективної професійної діяльності вчителя ІМ у розробці й імplementації вищепредставлених вимог і стандартів сприяє створенню передумов, необхідних для зростання загального рівня якості праці вчителів, оскільки рівень освіченості й компетентності педагогів є її першоосновою [20, с. 2].

Важлива роль у здійсненні контролю за якістю професійної діяльності педагогів у США належить оцінюванню ефективності педагогічної праці. За визначенням Борґ С., оцінювання ефективності педагогічної праці є поліаспектним процесом, в якому враховується комплексність професійної діяльності вчителя, який здійснюється із застосуванням спеціальних вимірювальних методів на основі інформації, одержаної із різних джерел (включаючи власне вчителів), який спрямовується на прийняття справедливих рішень, надання вчителям належної підтримки, а також на підтримку професійного розвитку вчителів і навчальної результативності учнів [21, с. 35]. Основними суб'єктами, відповідальними за оцінювання ефективності професійної діяльності вчителя ІМ є вищеперелічені професійні організації загальнонаціонального рівня, а також деякі інші професійні організації муніципального рівня, директори навчальних закладів, інші уповноважені особи, батьки й учні. У США оцінювання ефективності вчительської праці відбувається із урахуванням педагогічного стажу відповідними професійними органами. Серед основних кількісних і якісних методів оцінювання ефективності вчительської праці застосовуються моделі, базовані на прирості навчальних результатів учнів (value-added model), спостереження за роботою педагога, оцінювання, що здійснюється директором школи, колегами, тестування вчителів, навчальні артефакти, портфоліо, само спостереження, інтерв'ю, анкетування за участі вчителя, оцінювання учнями й батьками (на основі анкетування, інтерв'ю) [21; 22; 23]. Оцінювання ефективності професійної діяльності вможливує розкриття сильних сторін або окремих недоліків у роботі педагога і має суттєве значення для подальшого вдосконалення навчального процесу.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок цього напрямку. Проблема вдосконалення роботи педагога викликає справжній ажіотаж в осередку американської науково-освітньої спільноти, про що свідчить велика кількість науково-емпіричних і практичних розвідок. Уважається, що ефективність педагогічної праці каталізує успішність імplementації освітніх реформ і навчальну результативність учнів. Деякими заходами оптимізації якості педагогічної праці є орієнтація на стандартизацію у педагогічній підготовці, впровадження системи підзвітності, удосконалення програм підготовки і професійного розвитку педагогічного корпусу, ліцензування й сертифікація вчителів, допомога початкуючим учителям, розробка надійних методів оцінювання ефективності професійно-педагогічної діяльності.

Дотичною до розглянутого питання є проблема компетентності вчителя ІМ. Концепти ефективності, компетентності, експертизи, професіоналізму, педагогічної майстерності лежать у межах предметного поля якості професійно-педагогічної діяльності. В результаті аналізу теоретико-емпіричної бази з'ясовано, що ефективність визначається продуктивністю роботи вчителя, тоді як компетентність стосується комплексу знань бази, вмінь і ставлень, необхідних для повноцінного залучен-

ня вчителя до професійної діяльності і виконання професійних функцій.

Аналіз проблеми ефективності професійної діяльності вчителів ІМ є незавершеним без урахування специфіки навчальної дисципліни та особливостей навчання й засвоєння ІМ учнями. Ефективність діяльності вчителів ІМ залежить від витлумачення сутності ефективного навчання й засвоєння ІМ, від мети навчання ІМ, соціокультурних контекстуальних показників. Ключовими напрямками теоретико-практичних досліджень проблеми ефективності праці вчителів ІМ є виділення особливостей навчання відповідної дисципліни, розвиток підходів і методів викладання ІМ, аналіз особистісних характеристик вчителів ІМ та поведінки, яка розцінюється як ефективна і т. і.

У США виділення умов ефективної професійної діяльності вчителя ІМ відтворено у низці нормативних документів, на основі яких має місце контроль за якістю педагогічної праці відповідно до галузевих стандартів. Інспектування якості професійної діяльності вчителів ІМ у США відбувається на основі спеціальних вимірювань ефективності вчительської праці із застосуванням кількісних і якісних методів, пріоритетним завданням яких є підтримка професійного розвитку вчителів і вдосконалення навчального процесу. Перспективними подальших розвідок у розрізі означеного дослідження є виявлення контекстуально зумовлених і соціокультурних особливостей витлумачення проблеми ефективної діяльності вчителів ІМ в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Darling-Hammond L., Holtzman D., Gatlin S. J., Heilig J. V. Does teacher preparation matter? Evidence about teacher certification, Teach for America, and teacher effectiveness. *Education Policy Analysis Archives*. 2005. № 13 (42). URL: <http://epaa.asu.edu/epaa/v13n42/>
2. Clotfelter C. T., Ladd H. F., Vigdor J. L. *Teacher credentials and student achievement in high school: A cross subject analysis with student fixed effects. Working paper series (No. 13617)*. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, 2007. 60 p.
3. Bell T. Behaviors and attitudes of effective foreign language teachers: results of a questionnaire study. *Foreign Language Annals*. 2005. Vol. 38. № 2. P. 259–270.
4. Brosh H. Perceived characteristics of the effective language teacher. *Foreign Language Annals*. 1996. № 29. P. 125–138.
5. Pennington M. C., Richards J. C. Teacher identity in language teaching: Integrating personal, contextual, and professional factors. *RELC Journal*. 2016. № 47(1). P. 5–23.
6. Reber T. *Effective teaching behaviors and attitudes as perceived by foreign language teachers. Doctoral dissertation, University of Arizona, Tucson, 2001*. 235 p.
7. Richards J. C. *Competence and performance in language teaching*. RELC Journal. 2010. № 41(2). P. 101–122.
8. Farrell T.S.C. *It's not who you are! It's how you teach! Critical competencies associated with effective teaching*. RELC Journal. 2015. № 46(1). P. 79–88.
9. Stronge J. H. *Qualities of effective teachers*. Alexandria, VA: ASCD, 2007. 62 p.
10. Borg S. *The distinctive characteristics of foreign language teachers*. *Language Teaching Research*. 2006. № 10(1). P. 3–31.
11. Tsui A.B.M. *Expertise in Teaching: Perspectives and Issues / In: Johnson K. Expertise in Second Language Learning and Teaching*. Palgrave Macmillan, London, 2005. P. 167–190.
12. Berliner D. C. *Describing the behavior and documenting the accomplishments of expert teachers*. *Bulletin of Science, Technology and Society*. 2004. № 24. 1. P. 200–212.
13. Crandall J. *Content-centered learning in the United States*. *Annual Review of Applied Linguistics*. 1992. № 13. P. 111–126.
14. Phillips J. K. *Changing teacher/learner roles in standards-driven contexts / In J. Harper, M. Lively, & M. Williams (Eds.), The coming of age of the profession: Issues and emerging ideas for the teaching of foreign languages*. Boston: Heinle & Heinle, 1998. P. 3–14.
15. Kumaradivelu B. *The postmethod condition: emerging strategies for second/foreign language teaching*. *TESOL Quarterly*. 1994. № 28 (1). P. 27–47.
16. Pettis J. *Developing our professional competence; Some reflections*. *TESL Canada Journal*. 1997. № 16 (2). P. 67–71.
17. Malikow M. *Effective teacher study*. *National Forum of Teacher Education Journal*. 2006. № 16 (3). P. 1–9.
18. Tajeddin Z., Alemi M. *Effective Language Teachers as Persons: Exploring Pre-service and In-service Teachers' Beliefs*. *TESL-EJ*. 2019. № 22 (4). P. 1–25. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1204608.pdf>
19. Dincer A., Göksu A., Takkac A., Yazici M. *Common characteristics of an effective English language teacher*. *The International Journal of Educational Researchers*. 2013. 4 (3). P. 1–8.
20. Darling-Hammond L. *Recognizing and Developing Effective Teaching: What Policy Makers Should Know and Do*. *Policy Brief, May*

2010. Washington, DC: Partnership for Teacher Quality. URL: http://www.nea.org/assets/docs/HE/Effective_Teaching_-_Linda_Darling-Hammond.pdf

21. Borg S. *Teacher evaluation: Global perspectives and their implications for English language teaching. A literature review.* London: British Council, 2018. 48 p

22. Dzekun Y.O. *Higher education as a way to developing the creative potential of a future professional.* Jurnalul umanitar modern. 2018. №1

23. Goe L., Bell C., Little O. *Approaches to evaluating teacher effectiveness: A research synthesis.* Washington, DC: National Comprehensive Center for Teacher Quality, 2008. 103 p.